

SIKKERHET
OG ANSVAR
**FORSTÅ
DET NORSKE
REGIMET**

PETROLEUMSTILSYNET

Hvem har egentlig **ansvar** for sikkerheten?
Hva er oljeselskapenes **oppgave**? Hvem er **Ptil**?
Hva er **tilsyn**? Hvilke **plikter** og **rettigheter** har
arbeidstakerne? Hvordan utvikles **regelverket**?

Den norske modellen for styring av sikkerheten
i petroleumsvirksomheten, kan virke komplisert.

Med denne publikasjonen har vi forsøkt å lage
en **pedagogisk lærebok** om sikkerhetsregimet.
Målet er å bidra til innsikt og kunnskap hos de
som arbeider i bransjen – og alle som er
interessert i den.

HILSEN PETROLEUMSTILSYNET

FORSTÅ DET NORSKE REGIMET:

HVEM KAN DRIVE PETROLEUMSVIRKSOMHET?	5
HVEM HAR ANSVAR FOR SIKKERHETEN?	6
HVEM ER PTIL?	7
HVA ER MYNDIGHETENES ANSVAR?	8
HVILKET ANSVAR HAR ARBEIDSTAKERNE?	9
HVA BETYR TILLIT FOR SIKKERHETEN?	11
HVA ER TILSYN?	12
HVA SKJER NÅR REGELVERKET BRYTES?	13
HVA GJØR PTIL MED ALVORLIGE HENDELSER?	15
HVORDAN ER REGELVERKET BYGD OPP?	16
HVA KJENNETEGNER REGELVERKET?	17
HVORFOR ER REGELVERKET FUNKSJONSBASERT?	18
HVORDAN UTVIKLES REGELVERKET?	19
HVA ER TREPARTSSAMARBEID?	21
HVORDAN KAN RISIKO STYRES?	22
HVA VET VI OM RISIKONIVÅET?	23
HVA ER ET SAMTYKKE?	24
HVA ER SUT?	25
HVA ER AMBISJONEN FOR SIKKERHETEN?	27

HVEM KAN DRIVE PETROLEUMSVIRKSOMHET?

Alle selskaper som ønsker å drive petroleumsvirksomhet på norsk sokkel, må være kvalifisert som rettighetshaver eller operatør. Selskapene må vise at de kan bidra til økt verdiskapning og at de har HMS-kompetanse som bidrar til å styrke sikkerheten. Det er Ptil og Oljedirektoratet som vurderer nye aktører, på vegne av sine overordnede departement.

Hva er en rettighetshaver?

En rettighetshaver er et selskap som har en utvinningstillatelse tildelt under petroleumsloven. Det er som regel flere rettighetshavere innenfor en utvinningstillatelse, men bare én av rettighetshaverne utpekes som operatør. Alle rettighetshaverne plikter å bidra aktivt i utvinningstillatelsen, blant annet ved å kontrollere at operatøren har god styring på aktivitetene.

Hva er en operatør?

Operatøren er den som på alle rettighetshavernes vegne står for den daglige ledelsen av aktivitetene i utvinningstillatelsen. Det er operatøren som har det overordnede ansvaret for at virksomheten foregår på forsvarlig måte og i samsvar med regelverket. Operatøren skal påse at alle som utfører arbeid for seg, etterlever kravene i HMS-regelverket.

Hva er en entreprenør?

Entreprenørene leverer tjenester innenfor ulike områder, som for eksempel boring, brønnservice og vedlikehold. Entreprenøren er ansvarlig for sikkerheten i egne operasjoner, og plikter å ha et styringssystem for å ivareta helse, miljø og sikkerhet innenfor sitt ansvarsområde.

Hvordan tildeles konsesjoner?

Utvinningsstillatelser blir gitt i faste konsesjonsrunder og årlige tildelinger (TFOer*). Selskapene må ha geologisk forståelse, teknisk ekspertise, finansiell styrke og HMS-kompetanse. Konsesjonene tildeles av Olje- og energidepartementet, blant annet basert på råd fra Ptil.

*TFO – Tildeling i forhåndsdefinerte områder

HVEM HAR ANSVAR FOR SIKKERHETEN?

Hvert enkelt selskap er ansvarlig for sikkerheten i egen virksomhet. Dette er et grunnprinsipp i petroleumsregelverket - fordi det er den enkelte aktøren som har nødvendig detaljkunnskap, beslutningsmyndighet og ikke minst ressurser til å sørge for at kravene i regelverket ivaretas og etterleves.

Rettighetshaverne som får tildelt utvinningstillatelser på norsk sokkel, er på forhånd nøye vurdert - blant annet med hensyn til kompetanse, kapasitet og vilje til å ivareta ansvaret. Derfor er både regelverket og håndhevingen av dette innrettet slik at det skal underbygge selskapenes opplevelse av ansvar.

Hva er påseplikt?

Operatøren har et særlig ansvar for at virksomheten samlet foregår på en forsvarlig måte og i samsvar med regelverket. Operatøren skal påse at alle som utfører arbeid for seg, etterlever kravene i HMS-regelverket. Denne såkalte påseplikten er en generell, overordnet oppfølgingsplikt som kommer i tillegg til det enkelte selskapets plikt til å etterleve regelverket.

Det må framgå av operatørens styringssystem hvordan påseplikten skal ivaretas.

Hva må rettighetshaverne gjøre?

Påseplikten gjelder også for rettighetshavere, som skal legge til rette for at operatøren kan gjennomføre sine oppgaver og påse at operatøren utfører disse i tråd med regelverkskravene.

En rettighetshaver har ansvar for å aksjonere dersom selskapet avdekker forhold som ikke er i overensstemmelse med regelverket.

HVEM ER PTIL?

Ptil er et statlig tilsyn med myndighetsansvar for sikkerhet, arbeidsmiljø, beredskap og sikring i petroleumsvirksomheten. Ptil rapporterer til Arbeids- og sosialdepartementet*.

Vi er delegert myndighet til å fastsette utdypende forskrifter for sikkerhet og arbeidsmiljø i virksomheten, og til å fatte enkeltvedtak i form av samtykker, pålegg, tvangsmulkt, stans av virksomhet, forbud, unntak og så videre.

Ptil er også et direktorat. Et direktorat er et statlig organ som utvikler, forvalter og formidler kunnskap om sitt fagfelt/saksområde. Direktoratrollen medfører å gi råd til overordnet departement, og å være kompetanseorgan overfor sektoren, andre myndigheter og samfunnet for øvrig.

Hva omfattes av vårt ansvar?

Ptils tilsynsansvar gjelder for petroleumsvirksomheten på hele norsk kontinentalsokkel, i tillegg til åtte petroleumsanlegg på land og tilhørende rørledningssystemer.

Tilsynsansvaret omfatter operatørselskaper, rettighetshavere, entreprenører og redere, og det favner om hele livssyklusen i petroleumsvirksomheten - fra leteboring, utbygging og drift fram til avslutning og fjerning.

Hva betyr det at Ptil er både førerhund og vaktbikkje?

Roller som *førerhund* er knyttet til den kontinuerlige oppfølgingen vi har med selskapene. Målet med dialogen er å dele vår kunnskap og erfaring og slik bidra til styring og reduksjon av risiko. Kravet til kontinuerlig forbedring er en bærebjelke i dette.

Som *vaktbikkje* fører Ptil tilsyn med at selskapene til enhver tid driver forsvarlig, og vi kan bruke våre reaksjonsmidler (som pålegg) dersom de ikke gjør det.

*Navnet på Ptils overordnede departement har variert gjennom årene.

HVA ER MYNDIGHETENES ANSVAR?

Ptil er ansvarlig for å sette rammer for virksomheten, og for å følge opp at den foregår på forsvarlig måte. Oppgavene våre innebærer å utvikle regelverket, føre tilsyn med at selskapene etterlever kravene og på hensiktsmessig måte bruke reaksjonsmidler (som pålegg) ved regelverksbrudd.

Myndighetene har ansvar for at det tenkes helhetlig omkring regulering av virksomheten, og vi er opptatt av at regelverksutviklingen følger den generelle utviklingen i næringen. Ptil har også ansvar for å vurdere om standardene regelverket henviser til, er gode nok.

Erfaringsoverføring og ansvarliggjøring av aktørene er viktige mål for den samlede oppfølgingen av helse, miljø og sikkerhet i petroleumsvirksomheten. I Ptil legger vi stor vekt på å formidle kunnskap om risiko.

Hvor går grensen for myndighetsansvaret?

Det er et grunnleggende prinsipp at myndighetene *ikke kan inspisere sikkerhet inn i industrien*. Næringen er selv ansvarlig for at virksomheten drives forsvarlig, i samsvar med kravene i regelverket.

Ansvarsfordelingen i petroleumsvirksomheten er krystallklar: Den som eier risikoen, eier også ansvaret for å håndtere den. Det er verken mulig eller ønskelig for myndighetene å detaljstyre virksomheten. Detaljregulering kan blant annet bidra til å undergrave selskapenes opplevelse av ansvar.

HVILKET ANSVAR HAR ARBEIDSTAKERNE?

Arbeidstakerne har en viktig oppgave i sikkerhetsarbeidet; en rolle som gir rettigheter og medfører plikter.

Selskapene må legge til rette for reell arbeidstakermedvirkning, og sørge for at lovpålagte ordninger som arbeidsmiljøutvalg og vernetjeneste brukes på en god og konstruktiv måte.

Hva er målet med arbeidstakermedvirkning?

Arbeidstakermedvirkning er et regelverkskrav i Norge. Prinsippet er at den som blir eksponert for risiko, skal ta del i beslutninger knyttet til helse, miljø og sikkerhet. Hensikten er blant annet å bruke arbeidstakernes samlede kunnskap og erfaring for å sikre at saker blir tilstrekkelig belyst før det treffes beslutninger. Verneombudene og medlemmene i arbeidsmiljøutvalgene har en særlig rolle i dette.

Hvorfor er arbeidstakermedvirkning viktig?

Regelverket for petroleumsvirksomheten er i hovedsak basert på funksjonskrav, og fastslår *hvilket* sikkerhetsnivå som skal oppnås, men ikke *hvordan*. Selskapene har stor frihet til å velge hvordan de skal møte regelverkskravene, noe som innebærer at en rekke løsninger besluttes på lokalt nivå. Dette understreker hvor viktig det er at alle involverte parter har reell mulighet til å bli hørt.

Hvordan bidrar medvirkning til å styrke sikkerheten?

I selskaper med godt samarbeidsklima og reell arbeidstakermedvirkning, ser vi at samarbeidet bidrar positivt i arbeidet med helse, miljø og sikkerhet. Arbeidstakerne bidrar til at ledelsen får et godt grunnlag for vanskelige beslutninger. Når avgjørelser er tatt, tar det også kortere tid å gjennomføre tiltakene.

SIKKERHET OG ANSVAR
FORSTÅ DET NORSKE REGIMET

HVA BETYR TILLIT FOR SIKKERHETEN?

Tillit mellom partene dreier seg ikke bare om et konstruktivt samarbeidsklima; tillit er også en forutsetning for den norske modellen for myndighetsutøvelse.

Dersom tilliten mellom myndigheter, selskaper og arbeidstakere skulle forvitre, vil grunnlaget for dagens system bli vesentlig svekket. Konsekvensene kan bli sterkere detaljstyring og et tilsyn som er mer preget av inspeksjon og kontroll.

Tillit kommer ikke av seg selv. Tillit bygges gradvis opp gjennom dialog og samhandling. Et nytt selskap som gjør sin entré på norsk sokkel, kan gjerne framstå som en solid aktør, men det tar likevel tid å bygge opp tillit.

Hvorfor er åpenhet så viktig?

Åpenhet er et vesentlig element i å skape tillit. I Norge har vi lang tradisjon for åpenhet, spesielt innenfor offentlig forvaltning. I korthet sier offentlighetsloven at all korrespondanse, saksbehandling og lignende skal være offentlig tilgjengelig dersom ikke bestemte forhold tilsier noe annet.

Ptil mottar flere tusen søknader om dokumentinnsyn årlig. Bare en liten del av begjæringene, i gjennomsnitt cirka tre prosent, blir helt eller delvis avslått, da med hjemmel i unntaksbestemmelsene i offentlighetsloven.

Selskapene skal imidlertid føle seg trygge på at *sensitiv* informasjon ikke kommer på avveie. Derfor gjør Ptil en nøye vurdering av hver enkelt innsynsbejgæring for å ta stilling til om dokumentene kan offentliggjøres.

HVA ER TILSYN?

Selv om tilliten er på plass og et selskap har fått samtykke til aktivitet, er det nødvendig å gjennomføre tilsyn med hvordan pliktene blir ivaretatt.

Tilsyn er helheten i kontakten mellom Ptil og tilsynsobjektene, og gjelder alle aktiviteter som gir oss nødvendig grunnlag for å vurdere om selskapene ivaretar ansvaret for forsvarlig drift. Tilsyn omfatter altså mer enn revisjoner og verifikasjoner som skjer offshore og på landanlegg.

Hvordan foregår tilsyn?

En tilsynsaktivitet, som for eksempel en revisjon, blir som regel varslet en stund på forhånd. Revisjonen starter vanligvis i god tid før revisjonslaget drar ut i felten – gjerne ved møter med det aktuelle selskapet. På møtene er både representanter fra ledelsen og arbeidstakerne representert. I forbindelse med besøk offshore eller på landanlegg har vi gjerne egne møter med vernetjenesten. Hensikten er å sikre at synspunktene til arbeidstakerne kommer tydelig fram.

Tilsynsaktivitetene blir oppsummert i egne rapporter, som danner grunnlag for å bestemme hvordan avvik, forbedringspunkter og andre funn skal følges opp. Det kan for eksempel være aktuelt å gi pålegg. Et pålegg er et vedtak som selskapet har lovmessig plikt til å etterkomme.

Hva fører Ptil tilsyn med?

Vårt tilsyn er risikobasert. Det betyr at tilsynsaktiviteter blir planlagt ut fra samlede vurderinger av hvor risikoen er høyest – ikke ut fra bestemte intervaller eller prinsipper om regelmessige besøk. Tilsyn og verifikasjoner gjennomføres i all hovedsak ved stikkprøver, og har ikke som mål å undersøke alle forhold på en innretning.

Hvor kan du finne tilsynsrapportene?

Alle tilsynsrapporter, granskingsrapporter, varsel om pålegg og pålegg, likelydende brev, samtykker og samsvarsuttalelser (SUT) blir publisert på Ptils nettsted; ptil.no.

HVA SKJER NÅR REGELVERKET BRYTES?

Dersom Ptil finner avvik eller brudd på regelverket når vi fører tilsyn, ber vi alltid om en redegjørelse fra selskapet.

Tilbakemeldinger kan bli gjort i form av skriftlig dokumentasjon, noen ganger også i møter mellom Ptil og det aktuelle selskapet.

Hva skjer ved alvorlige brudd?

Når vi avdekker grove brudd på regelverket, kan vi bruke formelle reaksjonsmidler – som pålegg. Et pålegg er et kraftig, juridisk forpliktende virkemiddel som benyttes i forbindelse med alvorlige avvik.

Før vi gir selskapet et pålegg, sender vi som regel et *varsel om pålegg*. I enkelte tilfeller gis pålegget direkte.

Hvilke andre reaksjonsmidler har Ptil?

I en mer akutt situasjon, for eksempel ved en fare- og ulykkessituasjon som truer sikkerheten, har Ptil hjemmel til å bruke enda strengere reaksjonsmidler - som umiddelbar stansing av aktivitet. Vi har også hjemmel til å gi tvangsmulkt, for eksempel for å sikre at et pålegg oppfylles. Ved alvorlige og gjentatte brudd på arbeidsmiljøregelverket, kan vi ilegge overtredelsesgebyr.

HVA GJØR PTIL MED ALVORLIGE HENDELSER?

Uønskede hendelser er rapporteringspliktige til Ptil. Hvert år mottar vi mellom 600 og 800 slike varsler og meldinger.

Ptil har en beredskapstelefon som er bemannet året rundt, døgnet rundt. Et varsel om en uønsket hendelse blir registrert av beredskapsvakten, som vurderer hvor alvorlig situasjonen er og på hvilket nivå vi skal følge den opp. Om nødvendig vil vekten etablere Ptils egen beredskapsorganisasjon, som da får ansvar for å føre tilsyn med den pågående situasjonen fra vår beredskapssentral.

Hvilke hendelser granskes?

Alvorlige hendelser kan resultere i at Ptil velger å starte formell gransking. En slik beslutning fattes etter at den akutte situasjonen er avklart. Det kan være flere grunner til at Ptil velger å granske. Hendelsens alvorlighet er det viktigste kriteriet, men også andre forhold kan være utslagsgivende.

Eksempler på hendelser som granskes av Ptil:

- storulykke og tilløp til storulykke
- dødsfall i forbindelse med arbeidsulykke
- alvorlig personskade med potensial for dødsfall
- alvorlig svekking eller bortfall av sikkerhetsfunksjoner og barrierer som setter en innretnings integritet i fare

Hva er målet med våre granskinger?

For oss som tilsynsmyndighet er læring og erfaringsoverføring hovedformålet med å granske. Ptils gransking har først og fremst til hensikt å avklare hendelsesforløp og bakenforliggende årsaker, slik at både næringen og myndighetene kan lære av hendelsen. Gransking er et viktig virkemiddel for å innhente kunnskap om hva som utløser alvorlige situasjoner, og en viktig del av tilsynet med bransjen.

Våre granskninger har *ikke* til hensikt å avdekke mulige straffbare handlinger. Straffbare forhold sorterer under politiet. Dersom politiet etterforsker en hendelse, vil Ptil som regel bli bedt om å gi faglig bistand.

HVORDAN ER REGELVERKET BYGD OPP?

Olje- og gassindustrien i Norge er underlagt flere lover. Petroleumsloven hjemler rammene for de overordnede kravene til sikkerhet i virksomheten, mens arbeidsmiljøloven hjemler de overordnede kravene til arbeidsmiljø. I tillegg kommer forurensingsloven, brann- og eksplosjonsloven og en rekke helselover.

Hva er de viktigste forskriftene?

De mest sentrale bestemmelsene for helse, miljø og sikkerhet i petroleumsvirksomheten finnes i forskriftene. Rammeforskriften fastlegger de grunnleggende sikkerhetskravene til organisering og utførelse av petroleumsvirksomheten. Andre regelverkskrav finnes i styringsforskriften, aktivitetsforskriften, innretningsforskriften og teknisk- og operasjonell forskrift, i tillegg til seks felles arbeidsmiljøforskrifter.

Egne veiledninger til forskriftene viser hvordan bestemmelsene i en forskrift kan oppfylles. Forskriftene og veiledningene må sees i sammenheng for best mulig forståelse av hvordan forskriftskrav skal innfris.

Hvordan brukes standardene?

Veiledningene gir på enkelte områder anbefalte løsninger, for eksempel industristandarder, som er en måte å oppfylle forskriftens krav på. Velges den anbefalte løsningen, er kravet å anse som oppfylt.

Velges en alternativ løsning, må det dokumenteres at kravet er oppfylt på en måte som er minst like god som den anbefalte.

Hvor finner du regelverket?

Regelverket for petroleumsvirksomheten er bare tilgjengelig på Ptils nettsted; ptil.no

HVA KJENNETEGNER REGELVERKET?

Bestemmelsene i de norske HMS-forskriftene er hovedsakelig formulert som funksjonskrav. Funksjonskravene angir *hvilket* sikkerhetsnivå som skal oppnås, men ikke *hvordan*. Dette gir selskapene stor frihet til å fastlegge hvordan de konkret skal møte myndighetskravene.

Hva er fordelene med funksjonsbaserte regelverkskrav?

Én viktig fordel med funksjonskrav kontra spesifikke krav, er at den teknologiske utviklingen ikke *løper* fra regelverket. Alternativet til funksjonskrav kunne bli et regelverk som stadig måtte revideres for å holde tritt med ny teknologi og nye løsninger.

Funksjonskravene understreker også at det enkelte selskap har ansvar for å planlegge og gjennomføre sin virksomhet, slik at sikkerhetsmålene oppnås.

Hva er veiledninger?

For å unngå misforståelser om hva som må til for å etterleve regelverkets krav, er det gitt veiledninger. Disse viser ofte til anerkjente, norske eller internasjonale industristandarder med krav til blant annet konstruksjoner, utstyr eller prosedyrer.

Et regelverkskrav anses å være oppfylt dersom man legger en slik anbefalt løsning til grunn. Det er likevel fullt mulig å velge en alternativ løsning. Da må det imidlertid dokumenteres at kravet er oppfylt på en måte som er minst like god som den anbefalte.

HVORFOR ER REGELVERKET FUNKSJONSBASERT?

I de første årene med petroleumsvirksomhet i Norge, var myndighetenes sikkerhetsarbeid preget av spesifikke regelverkskrav, kontroll, inspeksjoner og detaljpålegg. En stor kontrast til dagens regime, som kjennetegnes av rammestyring, systemorientering og dialog mellom myndighetene og selskapene.

Hva var begrunnelsen for det detaljerte regelverket?

I begynnelsen var det viktig å tydelig synliggjøre hva myndighetene forventet av selskapene i en næring som var ny og ukjent i Norge. Det resulterte blant annet i et regelverk som spesifiserte og beskrev detaljerte løsninger.

En konsekvens var at man ofte førte tilsyn med detaljer og komponenter, gjerne etterfulgt av konkrete ordrer til selskapene om hva som måtte forbedres.

Hvorfor gikk man over til funksjonskrav?

Det første regimet hadde store svakheter. I tilsynssammenheng innebar det blant annet at selskapene bare måtte rette de feilene som ble observert av myndighetene, uten at man fokuserte på bakenforliggende årsaker til avvik og problemer.

Industrien opplevde at de detaljerte kravene var hemmende med hensyn til innovasjon og teknologiutvikling. Mest betenkelig, ut fra myndighetsperspektiv, var imidlertid at detaljstyringen ikke bidro til næringens forståelse av ansvar. Samhandlingsklimaet mellom myndighetene og selskapene var også dårlig.

Overgangen fra den tidlige detaljstyringen til dagens rammestyring skjedde gradvis. Men forskriftene ble altså etter hvert omarbeidet til å uttrykke *hvilke* krav som skal etterleves av selskapene, i stedet for å spesifisere *hvordan*.

HVORDAN UTVIKLES REGELVERKET?

Regelverket for helse, miljø og sikkerhet i petroleumsvirksomheten er i stadig endring. Næringen utvikler stadig nye måter å drive virksomheten på. Dette krever at myndighetene følger med og sørger for at regelverket er tilpasset de nye løsningene.

Regelverket oppdateres årlig, for å sikre at det til enhver tid er tilpasset de aktuelle utfordringene.

Hva er Regelverksforum?

Utviklingen av regelverket foregår i nært samarbeid med partene i næringen. I dette arbeidet er Regelverksforum en sentral arena. Her møtes representanter for arbeidstakerne, arbeidsgiverne og myndighetene flere ganger i året, og det er ofte på denne arenaen regelverksendringene initieres.

Hvem har ansvar for standardene?

De funksjonskravbaserte forskriftskravene viser ofte til industristandarder, som næringen selv utvikler og forvalter. Robuste industristandarder avhenger av at selskapene går sammen om å finne de beste løsningene. Dette er ressursbesparende, samtidig som industriens ansvar synliggjøres.

Ptil følger standardiseringsarbeidet nøye, og er blant annet observatør i en rekke komiteer.

Vi vurderer også egnetheten av standardene i forhold til det sikkerhetsnivået som ønskes oppnådd.

HVA ER TREPARTSSAMARBEID?

Trepartssamarbeid har lang tradisjon i norsk arbeidsliv. I petroleumsvirksomheten innebærer dette konkret at arbeidstakere, arbeidsgivere og myndigheter sitter sammen i konstruktivt samarbeid om forbedringer - blant annet innenfor sikkerhet og arbeidsmiljø.

Trepartssamarbeid representerer en verdi det er stor enighet om å ta vare på. Også vi i Ptil er svært opptatt av denne formen for samhandling, og bruker mye ressurser på det.

Hva er de viktigste arenaene for trepartssamarbeid?

I petroleumsvirksomheten er det etablert flere fora for trepartssamarbeid. To av de mest sentrale er Regelverksforum og Sikkerhetsforum.

Regelverksforum er en arena for informasjonsdeling, diskusjon og tilbakemelding, der målet er utvikling og vedlikehold av rammesettende dokumenter for petroleumsvirksomheten. I forumet diskuterer partene praktisk implementering og bruk av forskriftene. Medlemmene utveksler synspunkter på innholdet i nytt og endret regelverk og erfaringer fra bruken av regelverket.

Sikkerhetsforum er en trepartsarena som legger til rette for og stimulerer til samarbeid og debatt om sentrale HMS-utfordringer i petroleumsvirksomheten til havs og på landanlegg. Forumet ledes av Ptil-direktøren og består for øvrig av HMS-personell, ledere og sentrale beslutningstakere blant partene i næringen, med departementet som observatør.

HVORDAN KAN RISIKO STYRES?

All menneskelig aktivitet er forbundet med risiko. Risikostyring handler om å vurdere, prioritere og sette inn ressurser på de områdene som gir best sikkerhetsmessig gevinst.

I arbeidet med å forebygge ulykker i petroleumsvirksomheten er det avgjørende å identifisere, forstå og styre risiko.

Hva må selskapene gjøre?

Regelverket krever at selskapene analyserer sin egen virksomhet for å kartlegge hvordan farlige situasjoner kan oppstå og utvikle seg, og hvilke konsekvenser de ulike scenariene kan gi. På bakgrunn av disse analysene må selskapene etablere barrierer og sette ytelseskrav for disse.

Risikoanalysene må oppdateres og videreutvikles i driftsfasen av virksomheten, og løpende tilpasses endringer som gjøres. Barrierene må overvåkes, måles og følges opp, slik at de til enhver tid opprettholder sin funksjon.

Hva er storulykkesrisiko?

Blant Ptils mange viktige oppgaver som tilsynsmyndighet, er forebygging av storulykker den mest sentrale. En storulykke er definert som en akutt hendelse, for eksempel et større utslipp, en brann eller en eksplosjon, som umiddelbart eller senere medfører tap av flere menneskeliv og/eller flere alvorlige personskader, alvorlig skade på miljøet og/eller tap av større økonomiske verdier.

Hvem er mest utsatt for risiko?

Risikoutsatte grupper er betegnelsen på arbeidstakere i petroleumsvirksomheten som er særlig eksponert for å bli skadet eller syke i forbindelse med jobben. Det er svært viktig at selskapene følger disse spesielt opp.

Kostnadene ved sykdom og skade er ikke bare høy for mennesker som rammes direkte og indirekte; men også for selskapene og samfunnet.

HVA VET VI OM RISIKONIVÅET?

Risikonivå i norsk petroleumsvirksomhet (RNNP) er et årlig kartleggingsarbeid som ledes av Ptil. RNNP overvåker både storulykkesrisiko, arbeidsmiljørisiko og risiko for akutte utslipp. Målingene startet i 1999/2000.

RNNP bidrar til at partene har felles forståelse for utviklingen av risikonivået. For oss utgjør målingene i RNNP også et viktig grunnlag for planlegging av tilsynsaktiviteter og for regelverksutviklingen.

Kartleggingen er basert på to metoder som skal utfylle hverandre:

- Ved å beskrive indikatorer, såkalte definerte fare- og ulykkessituasjoner (DFUer) som er kritiske for sikkerhet og arbeidsmiljø, er det utviklet et sett måleverktøy som sier noe om utviklingen av risikonivået på norsk sokkel.
- Spørreskjemaundersøkelser, intervjuer, feltarbeid og andre studier danner i tillegg grunnlag for samfunnsvitenskapelige analyser.

Hva forteller RNNP-tallene om storulykkesrisiko?

Storulykkesrisiko er vanskelig å måle direkte. Det benyttes derfor mange underliggende indikatorer som speiler hvordan selskapene lykkes med å styre de faktorene som påvirker storulykkesrisiko. Sett over flere år gir storulykkeindikatoren et tydelig bilde av hvordan risikoen endrer seg. Det kan forekomme markante, årlige variasjoner - men det er de langsiktige trendene som er viktigst.

Hvor kan du lese RNNP-rapportene?

Resultatene fra kartleggingen presenteres i årlige rapporter. Hoveddelen av RNNP omhandler storulykker og arbeidsmiljø, og utgis normalt i april. Rapporten som omhandler risiko relatert til akutte utslipp, kommer vanligvis ut om høsten.

Alle RNNP-rapportene publiseres og omtales på Ptils nettsted; ptil.no

HVA ER ET SAMTYKKE?

For å imøtekomme selskapenes behov for forutsigbarhet, og for å sikre at de har god styring ved viktige milepæler, krever regelverket at selskapene innhenter samtykke fra Ptil. Samtykker er en forutsetning for all aktivitet på norsk sokkel.

Hva betyr det at Ptil gir samtykke?

Et samtykke innebærer at Ptil formelt uttrykker tillit til at selskapet er i stand til å gjennomføre den aktuelle aktiviteten på forsvarlig måte og i samsvar med regelverkskravene.

Et samtykke har i prinsippet ingen utløpsdato; det gjelder for det tidsrommet aktiviteten er planlagt å vare. I hele denne tiden er det selskapets ansvar å forsikre seg om at forutsetningene som samtykket bygger på, blir opprettholdt.

Dersom et selskap oppdager et avvik fra forutsetningene, skal selskapet på eget initiativ iverksette nødvendige tiltak for å rette opp i eller fjerne avviket, slik at sikkerheten blir fullt ut ivaretatt.

Et samtykke betyr *ikke* at Ptil godkjenner en innretning, utstyr, komponenter, prosedyrer, kvalifikasjoner eller lignende. Selskapene er til enhver tid ansvarlige for egen virksomhet. Ansvarsplasseringen er en bærebjelke i norsk petroleumsvirksomhet.

Når må operatøren få samtykke?

En operatør må få samtykke fra Ptil ved følgende milepæler:

- før gjennomføring av undersøkelser hvor det skal bores dypere enn 200 meter under sjøbunnen
- før gjennomføring av leteboringer
- før gjennomføring av bemannede undervannsoperasjoner
- før en innretning eller deler av den blir tatt i bruk
- før utforming av større ombygginger eller endring av bruksformål
- før bruk av en innretning ut over den levetiden og de forutsetningene som er lagt til grunn
- før disponering/fjerning/flytting av en innretning
- før fjerning eller endring av bruken av et fartøy som har vesentlig sikkerhetsmessig funksjon

HVA ER SUT?

Alle flyttbare innretninger (primært borerigger) som er registrert i et nasjonalt skipsregister, må ha en samsvarsuttalelse (SUT) fra Ptil for å delta i petroleumsvirksomhet på norsk sokkel. SUT uttrykker vår tillit til at petroleumsvirksomhet kan gjennomføres med innretningen innenfor regelverkets rammer.

SUT-vedtaket er basert på opplysninger som søkeren gir i en egen søknad. Dokumentet skal omhandle både tekniske forhold på innretningen og selskapets organisasjon og systemer for styring av sikkerheten. Opplysningene verifiseres av Ptil gjennom stikkprøvekontroller på utvalgte områder. Dette gjøres ved tilsyn og/eller spørsmål til driftsentreprenøren/rederen.

Hva er hensikten med ordningen?

Målet med SUT-ordningen er å klargjøre ansvar, effektivisere samtykkeprosessen og skape større forutsigbarhet for aktørene i næringen.

Er SUT en godkjenning?

Det finnes ingen ordninger i virksomheten som betyr at Ptil *godkjenner* innretninger, utstyr, komponenter, prosedyrer, kvalifikasjoner eller lignende. Dette er en logisk konsekvens av prinsippet om at selskapene alltid er ansvarlige for egen virksomhet. Myndighetsgodkjenning ville innebære en overføring av ansvar fra selskapene til myndighetene.

Selskapene har imidlertid behov for en viss forutsigbarhet ved aktiviteten sin. Det at en flyttbar innretning har SUT, gjør at prosessen blir enklere når vi etterpå mottar søknad om samtykke til å drive aktivitet med riggen/innretningen. SUT-dokumentet går da inn som en del av grunnlaget for samtykkebehandlingen.

HVA ER AMBISJONEN FOR SIKKERHETEN?

Stortinget har som mål at norsk petroleumsvirksomhet skal være verdensledende innenfor helse, miljø og sikkerhet. Ambisjonen har stått fast i mange år, og har vært viktig i arbeidet med å utvikle bransjen.

Hvordan kan næringen nå målet?

Helhetlig styring og kontinuerlig forbedring er de to sentrale forutsetningene for å lykkes. Prinsippene skal danne grunnlag for alt sikkerhetsarbeid i næringen, og de skal veie tungt ved beslutninger og tiltak i selskaper og hos myndighetene.

Hva er kontinuerlig forbedring?

Kravet om kontinuerlig forbedring er et bærende prinsipp for petroleumsvirksomheten. I petroleumregelverket stilles det krav om at aktørene alltid skal videreutvikle og forbedre nivået for helse, miljø og sikkerhet. Det innebærer blant annet at selskapene systematisk skal vurdere og ta i bruk tilgjengelig teknologi og ny kunnskap.

Det er selskapsledelsens ansvar å sørge for kontinuerlig forbedring.

Hvorfor er læring viktig?

Det er en forventning at selskapene ikke gjentar feil som kunne vært unngått ved å lære av egne eller andres hendelser og erfaringer. Læring etter uønskede situasjoner er nødvendig i arbeidet med å forebygge ulykker - og avgjørende for kontinuerlig forbedring.

Selskapene skal systematisk innhente informasjon om relevante forhold, dele kunnskapen med andre og sørge for at den faktisk blir brukt i arbeidet med forbedring og forebygging.

Kan vi noen gang si oss fornøyd?

Det ligger i virksomhetens natur at man aldri kan være helt tilfreds. Det er viktig å anerkjenne gode resultater, men man skal ikke lene seg tilbake og være fornøyd. Selvtilfredshet er farlig og kan være en medvirkende årsak til ulykker.

Sikkerhet vil alltid være ferskvare. At vi har lykkes med å få til forbedringer og oppnå et høyt nivå for helse, miljø og sikkerhet, er ingen garanti for framtiden.

ANSVARLIG UTGIVER

PETROLEUMSTILSYNET

Professor Olav Hanssens vei 10,
Postboks 599,
NO-4003 Stavanger
Telefon: 51 87 32 00
E-post: postboks@ptil.no
Nettsted: www.ptil.no

REDAKSJON

Inger Anda (sjefredaktør)
Øyvind Midttun (redaktør)
Janne-Beth Carlsen N'Jai (grafisk formgiver)
Margrethe Hervik (distribusjon)

FOTO

Ptil og Shutterstock

OPPLAG

Norsk: 7500
Engelsk: 2500

PAPIR

Omslag: Munken Kristall, 400 gram
Materie: Munken Kristall, 200 gram

TRYKK

Gunnarshaug Trykkeri

Redaksjonen ble avsluttet
15. desember 2017

PETROLEUMSTILSYNET